

РУСИЯ

Отношенията между ЕС и Русия са обтегнати от 2014 г. поради незаконното анексиране на Крим от Русия, подкрепата за сепаратистки групи в Източна Украйна, политиките на дестабилизация в съседните държави, дезинформационните и вмешателски кампании, както и заради нарушенията на правата на човека. След като Русия започна своята непровокирана, неоправдана и незаконна агресивна война срещу Украйна на 24 февруари 2022 г., съществуващото все още политическо, културно и научно сътрудничество беше преустановено.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

- Дял V от [Договора за Европейския съюз](#): „Външна дейност“;
- членове 206—207 (търговия) и членове 216—219 (международни споразумения) от [Договора за функционирането на Европейския съюз](#);
- споразумения за партньорство и сътрудничество (СПС) (двустранни отношения).

ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ЕС И РУСИЯ

До протестите на движението от площад „Майдан“ в Украйна през ноември 2013 г. ЕС и Русия изграждаха стратегическо партньорство (споразумението „Партньорство за модернизация“ стартира през 2010 г.) и преговаряха за ново споразумение, с което да се задълбочи сътрудничеството, стартирало през 2008 г., което обхващаше наред с другото търговията, икономиката, енергетиката, изменението на климата, научните изследвания, образованието, въпроси, свързани с културата и сигурността, включително борбата с тероризма, неразпространението на ядрено оръжие и решаването на конфликти в Близкия изток. ЕС твърдо подкрепи присъединяването на Русия към Световната търговска организация (СТО), което приключи през 2012 г. Незаконното анексиране на Крим от Русия през март 2014 г., доказателствата, че Русия подкрепя сепаратистки бойци в Източна Украйна, и опитите ѝ да прекъсне достъпа до Азовско море предизвикаха мащабно преразглеждане на политиката на ЕС спрямо Русия.

От март 2014 г. ЕС, подобно на САЩ, Канада, Австралия и други западни държави, постепенно наложи ограничителни мерки срещу Русия. Първоначално санкциите на ЕС срещу Русия от 2014 г. включваха индивидуални ограничителни мерки като замразяване на активи и забрана за издаване на визи, насочени към членове на руския елит, украински сепаратисти и свързани с тях организации, както и дипломатически санкции, които доведоха до официално спиране на срещите на върха ЕС—Русия и преговорите по новото споразумение за сътрудничество между ЕС и Русия, както и до прекратяване на участието на Русия в G-8. По-късно последваха и по-широки икономически санкции — първите ограничения върху търговията с Крим и секторни санкции във връзка с търговията с оръжие,

енергетиката и финансовото сътрудничество с Русия. В отговор на това през август 2014 г. Русия прие [ответни санкции](#), с които забрани редица селскостопански хранителни продукти с произход от ЕС (представляващи 43 % от общия износ на селскостопански хранителни продукти на ЕС за Русия и 4,2 % от общия износ на селскостопански хранителни продукти на ЕС за света през 2013 г.). Въпреки санкциите и ответните санкции ЕС остана най-големият търговски партньор на Русия, а Русия беше петият най-голям търговски партньор на ЕС до 2021 г.

Също така в своята глобална стратегия за сигурност от 2016 г. ЕС направи преоценка на отношенията си с Русия, като ги определи като „ключово стратегическо предизвикателство“. През март 2016 г. Съветът установи пет ръководни принципа, които да се прилагат в отношенията на ЕС с Русия: 1) изпълнение на споразуменията от Минск относно конфликта в Източна Украйна като ключово условие за всяка съществена промяна в позицията на ЕС спрямо Русия; 2) укрепване на отношенията с източните партньори на ЕС и други съседни държави, включително в Централна Азия; 3) повишаване на устойчивостта на ЕС (напр. в областта на енергийната сигурност, хибридните заплахи или стратегическата комуникация); 4) изборително сътрудничество с Русия по някои въпроси от интерес за ЕС; 5) необходимост от установяване на контакти между хората и подкрепа за гражданското общество в Русия.

От 24 февруари 2022 г., когато Руската федерация започна своята незаконна, непровокирана и неоправдана военна агресия срещу Украйна, Русия се счита за агресор спрямо Украйна и ЕС преориентира стратегията си към Руската федерация.

През март 2022 г. ЕС прие своя [Стратегически компас за сигурността и отбраната](#), като призна, че Русия представлява „дългосрочна и пряка заплаха за европейската сигурност“, с което отбеляза значителна промяна в отношенията между ЕС и Русия в сравнение с 2016 г. Този подход беше допълнително подкрепен в Стратегическата концепция на НАТО, приета през юни 2022 г., в която се посочва, че „Руската федерация е най-значимата и пряка заплаха за сигурността на съюзниците и за мира и стабилността в евроатлантическия регион“.

Вследствие на това от 2022 г. подходът на ЕС към Русия се ръководи от следните принципи: 1) Русия трябва да бъде изолирана в международен план и да ѝ бъдат наложени санкции, за да не ѝ се дава възможност да води война; 2) международната общност трябва да гарантира, че ще бъде потърсена отговорност, като държи Русия, отделните извършители и съучастниците им отговорни за нарушенията на международното право и военните престъпления, извършени в Украйна; 3) съседните на ЕС държави трябва да бъдат подкрепени, включително чрез политиките на ЕС за разширяване, а партньорите по света да бъдат подпомогнати за справяне с последиците от агресивната война на Русия срещу Украйна; 4) тясното сътрудничество с НАТО и партньорите по света следва да бъде подкрепено с цел защита на основания на правила международен ред; 5) устойчивостта на ЕС трябва да бъде повишена, по-специално в областта на енергийната сигурност и критичната инфраструктура, и трябва да се противодейства на киберзаплахите и хибридните заплахи,

манипулирането на информация и намесата от страна на Русия; б) гражданското общество, защитниците на правата на човека и независимите медии трябва да бъдат подкрепяни във и извън Русия, като същевременно се обърне внимание на заплахите за сигурността и обществения ред в ЕС.

ЕС осъди по възможно най-категоричен начин незаконната, непредизвикана и неоправдана агресивна война на Русия срещу Украйна, както и нападенията ѝ срещу цивилни граждани и гражданска инфраструктура. ЕС призовава за незабавно и безусловно изтегляне на всички руски войски от цялата територия на Украйна в рамките на международно признатите ѝ граници. ЕС изтъкна, че тази агресивна война представлява явно и грубо нарушение на Устава на ООН и на основните принципи на международното право и че Руската федерация носи пълна отговорност за нея. В изявлението си от 1 март 2022 г. председателят на Европейския съвет Шарл Мишел подчерта също така последиците от войната за световния ред: „Атакувана е не само Украйна. Международното право, основаният на правила международен ред, демокрацията и човешкото достойнство също са обект на атаки. Това е чисто и просто геополитически тероризъм.“ Лидерите на ЕС добавиха, че Русия, Беларус и всички виновни за военни и други най-тежки престъпления ще бъдат подведени под отговорност за действията си в съответствие с международното право. Освен това ЕС осъди използването от страна на Русия на храната като оръжие във войната срещу Украйна и предизвиканата от Русия световна криза в областта на продоволствената сигурност. ЕС също така счита фиктивните референдуми, проведени от Русия през септември 2022 г. във временно окупираните територии на Украйна, за незаконни и нелегитимни и категорично отхвърля този опит на Русия да легитимира или нормализира своя незаконен военен контрол и опит за анексиране на части от украинските територии.

В отговор на руското нашествие държавите — членки на ЕС, приеха незабавно безпрецедентно строги санкции в тясно сътрудничество с партньорите, сред които САЩ, Обединеното кралство, Канада, Австралия и Япония. От 24 февруари 2022 г. ЕС значително разшири ограничителните секторни мерки чрез [13 последователни пакета от санкции](#) (до април 2024 г.) и добави голям брой лица и образувания към списъка със санкции с цел допълнително засилване на натиска върху Русия да прекрати войната. Ограничителните мерки имат за цел да отслабят икономическата база на Русия, като я лишат от основни технологии и пазари и значително намалят капацитета ѝ за водене на война. В процес на договаряне е 14-ти пакет от санкции.

Бързата поредица от 13 пакета от [санкции на ЕС](#), които вече са наричани „революция в сферата на санкциите“, доведе до безпрецедентен набор от мерки, насочени към ключови сектори на руската икономика и политическия елит на страната. С [всеки пакет](#) обхватът на режимите на санкции, приети от 2014 г., постепенно се изменя и разширява, като към тях е добавен нов режим, забраняващ вноса в ЕС на стоки с произход от незаконно анексираните територии на Донецк, Луганск, Херсон и Запорожие. Предвижда се пакетите от санкции да бъдат строги и да имат широкообхватно въздействие върху секторите на финансите, енергетиката, транспорта и въздушното пространство, технологиите, консултантските услуги, радиото и телевизията, както и върху

сектора на металите, луксозните и други стоки. Ограниченията върху износа и вноса обхващат [над 50 % от търговията между ЕС и Русия преди войната](#).

В допълнение към индивидуалните и икономическите санкции бяха наложени и редица последващи дипломатически санкции, включително преустановяване на визовите облекчения между ЕС и Русия. Заедно с други членове на СТО ЕС се съгласи да откаже статут на най-облагодетелствана нация за руските продукти и услуги на пазарите на ЕС.

Към края на април 2024 г. списъците със санкции вече обхващат над 2100 лица и образувания. Сред санкциониранията лица са президентът на Руската федерация Владимир Путин, министърът на външните работи на Русия Сергей Лавров, 351 членове на Държавната дума, които са подкрепили признаването на временно окупираните територии на Донецка и Луганска област, високопоставени длъжностни лица и военнослужещи, дезинформатори, лица, отговорни за ракетни нападения срещу цивилни граждани и критична гражданска инфраструктура, както и за отвлечения и последващи незаконни осиновявания на украински деца и много други. В списъка със санкции са включени няколко високопоставени членове на наемническата група „Вагнер“. През юни 2023 г. Съветът [наложи санкции на девет лица](#) за осъждането на руския опозиционен политик, активист за демокрация и критик на Кремъл Владимир Кара-Мурза на 25 години лишаване от свобода по политически мотивирани обвинения и неверни твърдения. Неотдавна руски служители от местата за лишаване от свобода и съдебната власт, свързани със смъртта на Алексей Навални, също бяха добавени към списъка със санкции.

Освен широкия спектър от санкции ЕС засили и борбата срещу заобикалянето им от страна на Русия. За да се избегне подкопаването на ефективността на санкциите на ЕС от износа през трети държави, ЕС въведе нови мерки за предотвратяване на заобикалянето на забраните за износ на конкретни стоки и технологии, по-специално на стоки с двойна употреба, критични компоненти и авангардни технологии.

Освен това нарушаването на ограничителните мерки беше добавено към списъка с „престъпления срещу ЕС“ и на 9 юни 2023 г. Съветът постигна съгласие да криминализира и въведе наказания за нарушаването на санкциите на ЕС и да улесни разследването, наказателното преследване и наказването на нарушенията на санкциите в целия ЕС.

През септември 2022 г. държавите — членки на ЕС, [преустановиха](#) изцяло действието на споразумението от 2007 г. за облекчаване на визовия режим между ЕС и Русия, а Комисията прие [насоки](#), за да гарантира, че това преустановяване няма отрицателно въздействие върху лицата, нуждаещи се от закрила, и хората, пътуващи до ЕС с важни цели, като например журналисти, дисиденти и представители на гражданското общество.

В отговор на международните санкции на ЕС и други страни, наложени на Русия след нахлуването ѝ в Украйна през февруари 2022 г., руското правителство публикува списък на „неприятелските“ държави, в който са включени държавите — членки на ЕС, Обединеното кралство, САЩ и други страни със схеми за налагане на санкции срещу Русия. Хората от тези страни понастоящем са обект на все по-сложна система от ответни санкции, които

засягат различни стопански и финансови сделки, свързани с Русия. На 31 март 2022 г. руските власти решиха също да разширят значително своя „стоп списък“ и да включат в него „висшето ръководство на ЕС, редица европейски комисари и ръководители на военни органи на ЕС, както и преобладаващото мнозинство от членовете на Европейския парламент“, като им отказват право на достъп до руска територия. Този списък не се публикува официално, което изключва всякакви възможности за обжалване по съдебен ред, за разлика от забраната на ЕС за пътуване. Руският черен списък включва и високопоставени служители от правителствата на някои държави — членки на ЕС, и членове на националните парламенти, както и представители на обществеността и медиите.

Като се има предвид, че непровокираното и необосновано нашествие на Русия в Украйна е грубо нарушение на международното право и на принципите на Устава на ООН, ЕС подкрепя украинските и международните усилия да се гарантира търсенето на отговорност за военни престъпления, други извършени тежки престъпления, включително престъплението агресия, както и за причинените огромни щети. Европейската комисия, която продължава да подкрепя работата на Международния наказателен съд, в същото време изрази готовността си да работи с международната общност за създаването на ad hoc специален международен трибунал за разследване и наказателно преследване на престъплението агресия на Русия срещу Украйна, извършено от политическото и военното ръководство на Руската федерация и нейните съюзници, по-специално Беларус. През май 2023 г. Евроюст получи нови правомощия за запазване, анализиране и съхраняване на доказателства, за да се улесни по-нататъшното разследване на военни престъпления, геноцид и престъпления срещу човечеството, извършени на територията на Украйна. През юли 2023 г. в Евроюст беше създаден Международният център за наказателно преследване на престъплението агресия срещу Украйна (ICPA) с участието на членове на съвместния екип на ЕС за разследване.

Европейската комисия също така проучва начини за използване на замразени руски активи за възстановяването и реконструкцията на Украйна съвместно с международните партньори и в съответствие с правото на ЕС и международното право. След руското нашествие в Украйна в държавите от Г-7 бяха замразени 260 милиарда евро от активите на централната банка на Русия, две трети от които се държат в ЕС. На срещата на върха на Г-7 през юни 2024 г. ще бъдат обсъдени начините за координиране на подходите между политиките на международните партньори.

Както беше договорено от Европейския съвет, понастоящем държавите членки обсъждат възможността за използване на извънредните приходи от блокираните в ЕС активи на централната банка на Русия. На 12 февруари 2024 г. Съветът прие [правна рамка за заделяне на тези извънредни печалби](#). На 18 март беше направено второ предложение: 90 % от тези приходи да бъдат разпределени за Европейския механизъм за подкрепа на мира с цел увеличаване на военната подкрепа за Украйна, а 10 % — за посрещане на нуждите от възстановяване и за подкрепа на капацитета на украинската отбранителна промишленост. Все още не е постигнато споразумение, но е отчетен напредък.

При управлението на Владимир Путин, особено след 2012 г., пространството за индивидуални и колективни действия постепенно, но систематично се свива чрез законодателни ограничения и целенасочено сплашване на критикуващите режима. През годините руските власти въведоха широкообхватни правни ограничения за „чуждестранните агенти“ и „нежеланите“ и „екстремистки“ организации, насочени срещу стотици неправителствени организации (НПО), а цензурата върху медиите, интернет и социалните медии се увеличи значително. Все по-голям брой представители на гражданското общество, защитници на правата на човека и независими журналисти са определяни като „чуждестранни агенти“ и подлагани на тормоз и лишаване от свобода. Закриват се организации за защита на правата на човека, а свободата на изразяване, на мирни събрания и на сдружаване е ограничена. Разследващата журналистика и журналистиката, основана на данни, също са обект на атаки, докато контролираните от държавата медии непрестанно популяризират образа на „обсадената крепост“, нападната от „колективния Запад“. Освен това парламентарните избори през 2016 и 2021 г., както и регионалните и местните избори през септември 2022 г., се проведоха в рестриктивна политическа и медийна среда, което доведе до значителна победа за партията „Единна Русия“ на Путин. Наблюдателите на изборите (до 2016 г.) и независимите медии констатираха, че изборите продължават да не отговарят на международните стандарти и са белязани от измами, мобилизация на работното място, системно изключване на опозицията и други нередности. През септември 2023 г. Руската федерация проведе регионални избори, включително в окупираните територии на Украйна, които бяха [осъдени от ЕС и определени като незаконни и нелегитимни](#). [Експертите отбелязаха](#), че те са били [още по-малко честни и свободни](#) от предишните избори. Избирателните права на руските граждани са се влошили до такава степен, че изборите могат да се считат за лишени от истински демократични принципи.

След като получи четвъртия си президентски мандат през 2018 г., Владимир Путин оркестрира през 2020 г. конституционни изменения, които му позволяват да остане на власт след 2024 г. (теоретично до 2036 г.). През март 2024 г. Владимир Путин спечели петия си президентски мандат, получавайки 87,28 % с избирателна активност от 77,44 % от регистрираните гласоподаватели в избори, които бяха определени като недемократични. Тези президентски „избори“ се проведоха от 15 до 17 март в среда с много ограничения и под въздействието на силна пропаганда. Европейският съюз направи [изявление](#), изтъквайки, че не признава и никога няма да признае нито провеждането на тези т.нар. „избори“ на територията на Украйна, нито резултатите от тях. Върховният представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност/заместник-председателят на Комисията Жозеп Борел заяви, че изборите се основават на репресивни закони, белязани от липсата на заслужаваща името си конкуренция и независими медии, от произволни задържания и преследвания на политически опозиционни лидери, представители на гражданското общество и журналисти, както и от внезапната [смърт на руския опозиционен лидер и лауреат на наградата „Сахаров“ Алексей Навални](#), затворен в една от най-тежките наказателни колонии на Русия. По време на дебат в Европейския парламент на 10 април 2024 г. [г-н Борел заяви](#), че в такава среда не може да е говори за „избори“. Освен това

за втори пореден път (след парламентарните избори през 2021 г.) Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ) не можа да наблюдава изборите в страната.

В продължение на десетилетие публичното пространство при управлението на Владимир Путин се свиваше, но завръщането на Алексей Навални в Русия през януари 2021 г. постави началото на нова вълна от политически репресии, която се засили драстично, след като Русия започна пълномащабното си нашествие в Украйна през февруари 2022 г. Всяко несъгласие или отклонение от официалната версия на събитията подлежи на санкции, а критичните гласове в обществото са допълнително криминализирани. Според [Индекса на демокрацията от EIU за 2023 г.](#) Русия е „авторитарен режим“, който заема 144-то място от общо 167 държави, и е след Никарагуа, Венесуела и Нигер. Класацията на Русия по отношение на свободата на медиите в [световния индекс за свобода на печата](#) падна с девет места след нахлуването ѝ в Украйна до 167-то място от общо 180, като положението се определя като „много сериозно“. Специалният докладчик на ООН относно положението с правата на човека в Руската федерация Мариана Кацарова многократно подчертава, че положението с правата на човека в Русия се е влошило значително след нахлуването в Украйна, със системно потискане на гражданските и политическите права.

Според [ОВД-Инфо](#) от 24 февруари 2022 г. насам в Русия са задържани 20 000 антивоенни демонстранти и понастоящем има над 1000 политически затворници. ЕС осъжда системните репресии срещу неправителствени организации, организации на гражданското общество, защитници на правата на човека и независими журналисти както в Русия, така и извън нея, и продължава да подкрепя руските граждани, които се изказват или протестират срещу войната в Украйна. ЕС неведнъж е потвърждавал солидарността си с Владимир Кара-Мурза, Алексей Навални, Иля Яшин, Олег Орлов и всички руски граждани, които са преследвани, лишавани от свобода или сплашвани за това, че продължават да се борят за правата на човека и да говорят истината за незаконните действия на режима.

ДЕЙСТВАЩИ СПОРАЗУМЕНИЯ

Правното основание за отношенията между ЕС и Русия е СПС от юни 1994 г. Първоначалният му срок на действие е 10 години, но след изтичането на този срок то се подновява автоматично всяка година. В него се определят основните общи цели, установява се институционалната рамка на двустранните отношения, включително провеждането на редовни консултации в областта на правата на човека, както и организирането на срещи на ниво президенти два пъти в годината, които в момента не се провеждат.

На срещата на върха в Санкт Петербург през 2003 г. ЕС и Русия засилиха своето сътрудничество, като създадоха четири общи пространства: икономическо пространство; пространство на свобода, сигурност и правосъдие; пространство на външна сигурност; както и пространство на научни изследвания, образование и култура. На регионално равнище през 2007 г. ЕС и Русия, съвместно с Норвегия и Исландия, установиха нова политика за Северното измерение, насочена към трансгранично сътрудничество в регионите на Балтийско и Баренцово море.

През юли 2008 г. бяха стартирани преговори за ново споразумение между ЕС и Русия, което да включва „правно обвързващи ангажименти“ в области като политическия диалог, правосъдието, свободата, сигурността, икономическото сътрудничество, научните изследвания, образованието, културата, търговията, инвестициите и енергетиката. През 2010 г. стартира „Партньорство за модернизация“. Преговорите по споразумение за визови облекчения бяха приключени през 2011 г. Намесата на Русия в Крим обаче доведе до спиране на всички тези преговори и процеси. През 2014 г. Европейският съвет замрази сътрудничеството с Русия (с изключение на трансграничното сътрудничество и контактите между хора) и новото финансиране от ЕС в полза на страната чрез международни финансови институции. Отношенията между ЕС и Русия се обтегнаха след незаконното анексиране на Крим и град Севастопол от Русия през 2014 г. и дестабилизиращите ѝ действия в Източна Украйна. След като Русия нахлу в Украйна на 24 февруари 2022 г., политическото, културното и научното сътрудничество бяха напълно преустановени.

РОЛЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Европейският парламент подкрепи СПС през 1997 г. по „процедурата на одобрение“.

Парламентът прие редица резолюции относно Украйна, в които осъжда незаконното анексиране на Крим от Русия през 2014 г. и нейната роля за дестабилизирането на Източна Украйна. През [юни 2015 г.](#) и [март 2019 г.](#) Парламентът прие резолюции относно състоянието на отношенията между ЕС и Русия, в които подкрепя санкциите на ЕС и подчертава нуждата от по-амбициозна финансова подкрепа от страна на ЕС за руското гражданско общество и от насърчаване на контактите между хората въпреки трудните отношения. В резолюцията от 2019 г. е изразена голяма загриженост за международното поведение на Русия, особено в държавите от Източното партньорство. В нея се критикува също влошаването на положението с правата на човека и основните свободи в Русия и се прави предложение Русия вече да не се счита за „стратегически партньор“ на ЕС. През септември 2021 г. Парламентът прие [препоръка](#) относно насоката на политическите отношения между ЕС и Русия, в която се изисква ЕС да „гарантира, че всяко по-нататъшно сътрудничество с Кремъл ще зависи от обещанието на Кремъл да сложи край на своята вътрешна агресия срещу собствения си народ, да спре системните репресии на опозицията и ... политическите затворници, организациите на гражданското общество, да отмени или измени всички закони, които не са съвместими с международните стандарти, като например тези относно „чуждестранните агенти“ ... и да прекрати външната си агресия срещу съседните държави“. В препоръката се отправя призив към Съюза да не надхвърля някои ясно определени граници и да се въздържа от сътрудничество с Русия единствено с цел поддържане на диалога. Призовава се също за визия и стратегия за бъдещето на отношенията на ЕС със свободна, просперираща, мирна и демократична Русия.

Преди 2014 г. Парламентът подкрепяше ново всеобхватно споразумение с Русия, което да се основава на общи ценности и интереси. В същото Парламентът изрази

сериозни опасения относно зачитането на правата на човека, принципите на правовата държава и състоянието на демокрацията в Русия, например относно законите срещу „пропагандата“ на ЛГБТИ, декриминализирането на домашното насилие без утежняващи вината обстоятелства и репресиите над независими НПО или НПО, които получават финансиране от източници извън Русия, и др. Парламентът осъди категорично безпрецедентните равнища на нарушения на правата на човека, извършени срещу жителите на Крим, и по-специално срещу татарите. През 2018 г. той поиска освобождаване на украинския режисьор Олег Сенцов, който се противопоставяше на незаконното анексиране на Крим, и му присъди наградата „Сахаров“. Сенцов беше освободен през 2019 г. в рамките на размяна на затворници между Русия и Украйна. Парламентът категорично осъди опита за убийство на Алексей Навални през 2020 г.

От началото на агресивната война на Русия срещу Украйна Парламентът прие многобройни резолюции, осъждащи агресията на Русия и извършените впоследствие престъпления. В тези резолюции Парламентът изрази твърдата си подкрепа за независимостта, суверенитета и териториалната цялост на Украйна в нейните международно признати граници.

През периода след широкомащабното нашествие на Русия в Украйна [Парламентът беше твърд поддръжник на силните и ефективни санкции на ЕС](#) като основен инструмент срещу Руската федерация, Беларус и съюзниците на Руската федерация. Той призова за конфискуване на замразените от ЕС руски активи и за използването им в помощ на възстановяването на Украйна и обезщетяване на жертвите на агресията на Русия. Що се отнася до сътрудничеството във връзка със санкциите по света, Европейският парламент призова партньорите си да се присъединят към тях и изрази загриженост, че няколко трети държави си сътрудничат с Русия, за да ѝ помагат да заобикаля санкциите.

В своята [резолюция от 23 ноември 2022 г.](#) Парламентът обяви Русия за държава – спонсор на тероризма, и за държава, която използва терористични средства, като призова за обединяване на международната общност с цел подвеждане под отговорност за военните престъпления, престъпленията срещу човечеството и престъплението агресия. В няколко резолюции Парламентът отправя призив да се търси отговорност от президента Путин, други руски лидери и техните беларуски съюзници за престъплението агресия, извършено от тях. В [резолюцията си от 19 януари 2023 г.](#) Парламентът подкрепя създаването на специален международен трибунал за наказателно преследване на престъплението агресия срещу Украйна, извършено от политическото и военното ръководство на Руската федерация и нейните съюзници, по-специално Беларус. Освен това той подкрепя изцяло текущото разследване от страна на прокурора на Международния наказателен съд (МНС) на положението в Украйна, както и на предполагаеми военни престъпления, престъпления срещу човечеството и геноцид. През март 2023 г., когато беше обявено, че МНС е издал заповед за арест на Владимир Путин и Мария Лвова-Белова, комисар по правата на детето в кабинета на президента на Руската федерация, поради незаконното депортиране на украински деца на руска територия, Европейският парламент приветства това решение по време на пленарен дебат.

В [препоръката си от 8 юни 2022 г. относно външната политика и политиката на сигурност и отбрана на ЕС след руската агресивна война срещу Украйна](#) Парламентът настоятелно призова върховния представител/заместник-председател Жозеп Борел да следва цялостен подход към Руската федерация и да се откаже от всякакво избирателно взаимодействие с Москва предвид на жестокостите и военните престъпления, оркестрирани от руския политически елит и извършени от руските войски, техните марионетки и наемници в Украйна и на други места.

В своята [резолуция от 16 февруари 2023 г.](#) Парламентът призна, че руската агресивна война промени из основи геополитическото положение в Европа, и поради това призова ЕС да вземе смели, нестандартни и всеобхватни решения в областта на политиката, сигурността и финансите и да продължи международната изолация на Руската федерация.

Същевременно Парламентът смята, че Комисията, Европейската служба за външна дейност и държавите членки трябва да започнат да обмислят как да взаимодействат с Русия в бъдеще и как да я подпомогнат за един успешен преход от авторитарен режим към демократична държава, отхвърляща ревизионистките и империалистичните политики, както се посочва в [резолуцията от 6 октомври 2022 г.](#)

Още преди началото на агресивната война Парламентът осъждаше вътрешните репресии на руския режим и нарастващото влошаване на положението с правата на човека в страната. Когато Русия започна агресивната си война срещу Украйна, Парламентът отново осъди най-категорично и по-специално строгите ограничения на свободата на мнение и изразяване, на правото на мирни събрания и сдружаване, както и системните репресии срещу организациите на гражданското общество, защитниците на правата на човека, независимите медии, адвокатите и политическата опозиция. Парламентът осъди също изключително репресивните закони на Русия, включително относно „чуждестранните агенти“ и „нежеланите организации“, измененията на Наказателния кодекс и Закона за средствата за масово осведомяване, които се използват за упражняване на съдебен тормоз срещу изразяващите несъгласие в страната и в чужбина и за подкопаване на независимите медии. Освен това той отправи остра критика срещу постоянната и нарастваща цензура в Русия.

По-конкретно Парламентът многократно е заклеймявал Русия за осъждането на Алексей Навални, който през 2021 г. получи [наградата „Сахаров“ на Европейския парламент](#). Тъй като все повече активисти са арестувани и хвърляни в затвора, Парламентът прие две резолюции — съответно на [7 април 2022 г.](#) и на [20 април 2023 г.](#) — с които осъди засилващите се репресии в Русия, и по-специално случаите на Владимир Кара-Мурза и Алексей Навални. Като част от кампанията за освобождаването на Навални през юни 2023 г. Парламентът инсталира пред сградата на Парламента в Брюксел копие в реален размер на наказателната килия (ШИЗО), в която Алексей Навални излежаваше 9,5-годишната си присъда. Събитието, организирано в рамките на дейностите на Групата за подкрепа на демокрацията и координация на избори (DEG), беше замислено да привлече вниманието към тежкото положение на Алексей

Навални и да информира обществеността за репресиите срещу политическата опозиция в Русия. На 29 февруари 2024 г. Парламентът прие [резолуция](#) след внезапната смърт на Алексей Навални, в която квалифицира тази смърт като „убийство“, за което руското правителство и Владимир Путин лично носят наказателна и политическа отговорност. Парламентът поиска от върховния представител/заместник-председател Жозеп Борел и държавите членки да потърсят отговорност от руското политическо ръководство и руските органи на властта и да санкционират лицата, замесени в съдебните процеси, присъдите, лишаването от свобода и условията на задържане на г-н Навални. Той отново осъди ескалацията на нарушенията на правата на човека от страна на руския режим.

В своята [резолуция от 5 октомври 2023 г. Парламентът изрази загриженост за Зарема Мусаева](#), защитник на правата на човека от Чечения. Парламентът също така категорично и последователно осъжда нарушенията на правата на човека в Чечения.

Парламентът изрази своята солидарност и подкрепа за хората в Русия и Беларус, които протестират срещу руската агресивна война срещу Украйна, и изиска от държавите членки да защитават и предоставят убежище на руски и беларуски граждани, преследвани заради това, че са се обявили срещу войната, както и на руски и беларуски дезертьори и лица, отказващи по съвест военната служба. Също така той призова институциите на ЕС да влязат в контакт с руските демократични лидери и гражданското общество и подкрепи създаването на демократичен център за Русия, чийто домакин да бъде Европейският парламент. Председателят на Европейския парламент се срещна с някои представители на руската опозиция през 2022 г., а подкомисията по правата на човека провежда редовен обмен на мнения с руски независими журналисти, представители на гражданското общество и опозицията. На 5 и 6 юни 2023 г. отделни членове на ЕП организираха кръгла маса относно бъдещето на демократична Русия, на която се събраха представители на институциите на ЕС, членове на ЕП и видни представители на всички направления на руските свободни медии и руската политическа опозиция.

На 25 април 2024 г., преди да прекъсне работата си, [Парламентът проведе важно гласуване, в което заключи, че така наречените президентски избори в Русия от 15 до 17 март са незаконни и недемократични, и](#) недвусмислено осъди незаконните т.нар. „избори“, проведени във временно окупираните територии на Украйна. Парламентът също така настоятелно призова държавите — членки на ЕС, и международната общност да не признават резултатите от президентските избори за легитимни, тъй като те не бяха свободни, нито честни, нито отговаряха на основните международни изборни стандарти, поради което нямат демократична легитимност.

На 14 февруари 2024 г. Групата за подкрепа на демокрацията и координация на избори (DEG) и делегацията на ЕП за връзки с Русия съвместно [организираха конференция](#), на която поканиха представители на руската опозиция и адвокати в областта на правата на човека да обсъдят значението на тези президентски избори.

Отношенията с руските законодатели се развиваха най-вече в рамките на комитета за парламентарно сътрудничество (КПС) — междупарламентарен форум, създаден със СПС между ЕС и Русия. Между 1997 и 2014 г. КПС служеше за стабилна платформа за развитие на сътрудничеството и диалога между делегациите на ЕП и Федералното събрание на Русия. От март 2014 г. обаче Парламентът прекъсна междупарламентарните заседания в съответствие с ограничителните мерки на ЕС, приети в отговор на кризата в Украйна. Въпреки това Делегацията на Парламента в КПС между ЕС и Русия продължава да заседава редовно, за да прави анализи и води дебати относно въздействието на руската агресивна война срещу Украйна в световен мащаб и в страната, и по-специално относно ескалиращите репресии срещу руското гражданско общество от страна на руските власти. В този контекст делегацията провежда редовно размяна на мнения с представители на руската опозиция, правозащитници, гражданското общество, неправителствени организации и независими журналисти, както и с международни експерти.

От 1999 г. Парламентът не е канен от Русия да наблюдава избори.

Vanessa Cuevas Herman

04/2024